

Biblioteca ASTRA,
Corpul B

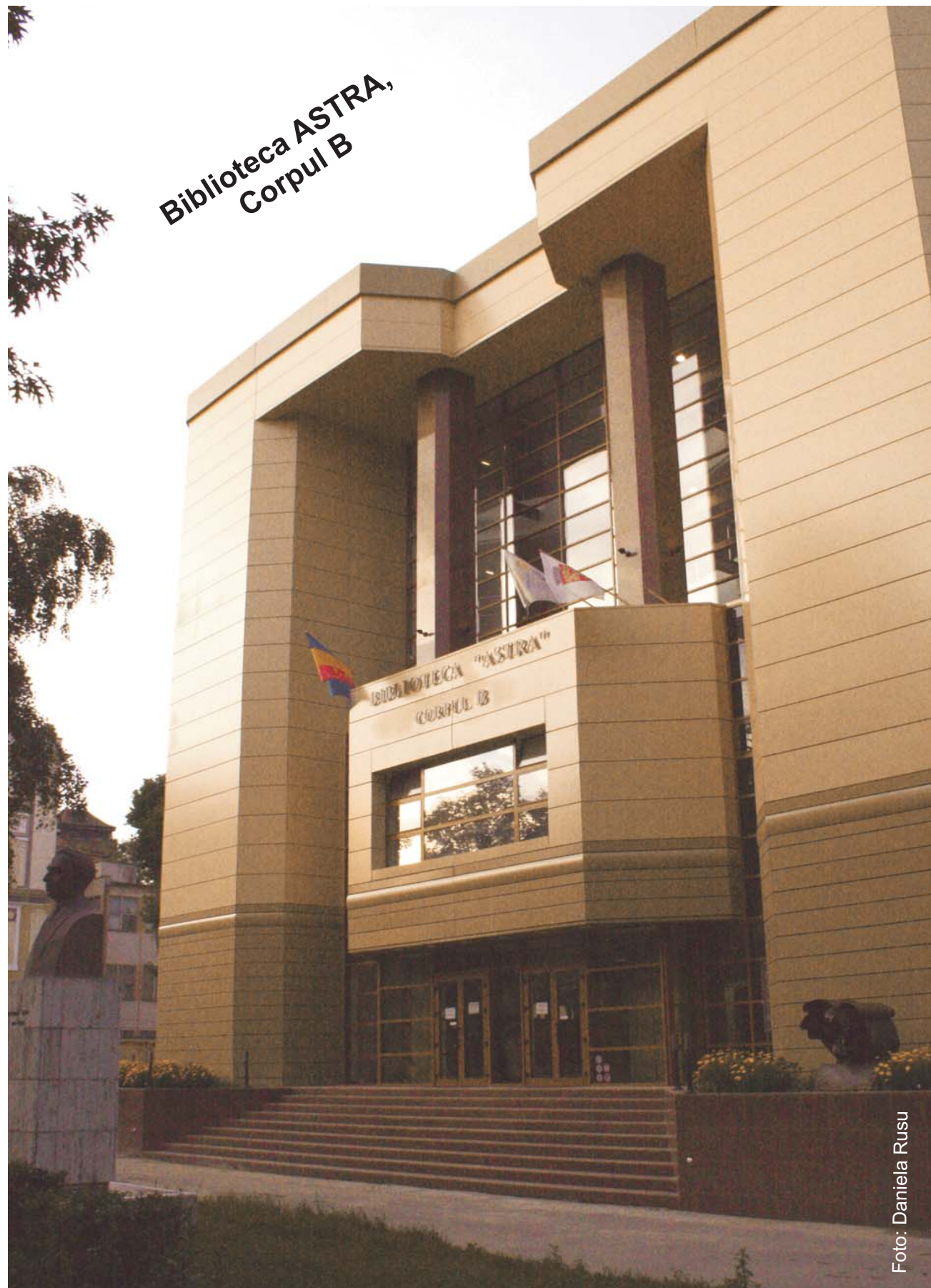
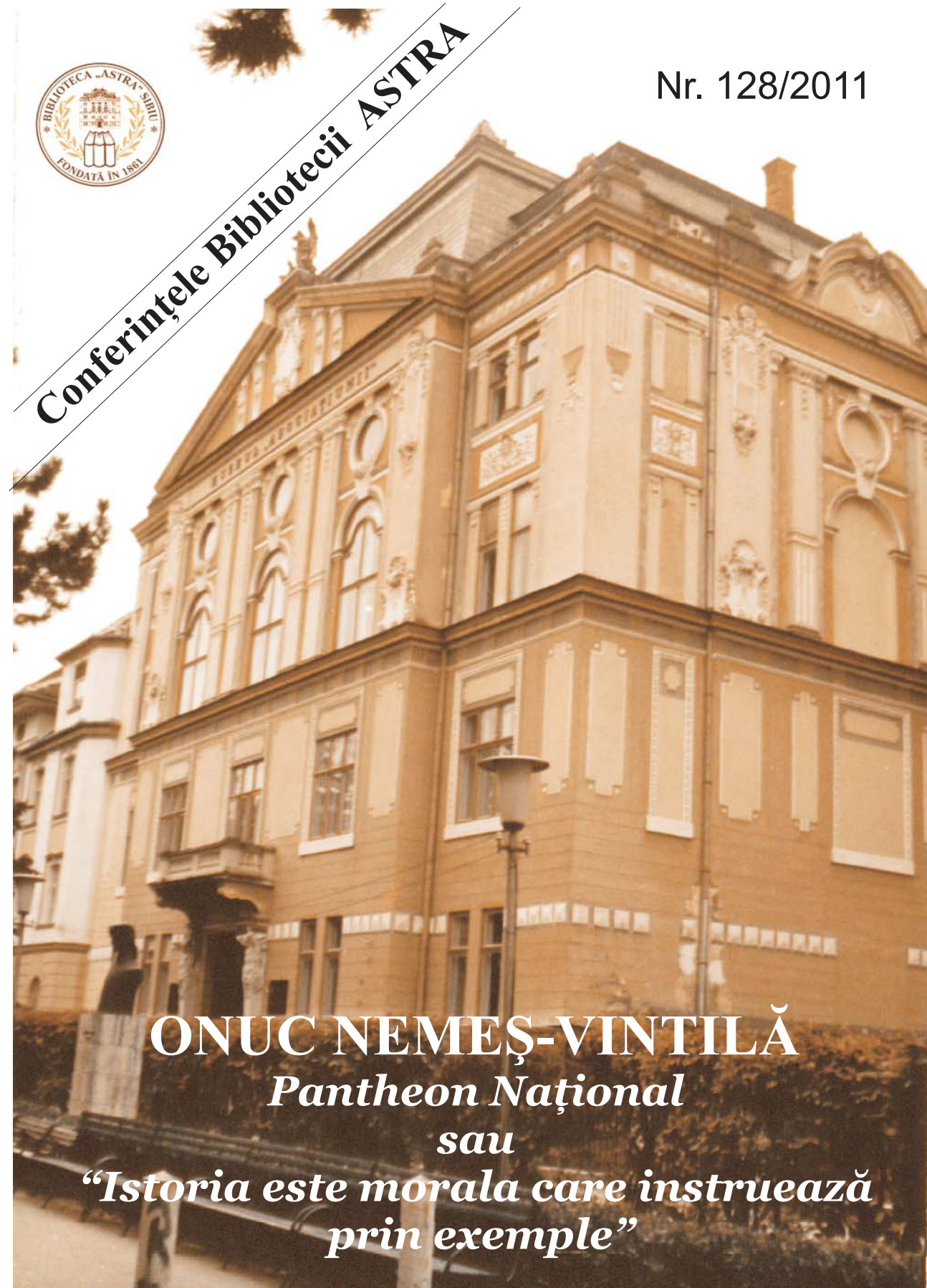

Foto: Daniela Rusu

Conferințele Bibliotecii ASTRA

Nr. 128/2011

ONUC NEMEȘ-VINTILĂ
Pantheon Național

sau

*“Istoria este morala care instruează
prin exemple”*

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Conferințele Bibliotecii ASTRA:

Onuc NEMEȘ-VINTILĂ: PANTHEON NAȚIONAL

sau

Istoria este morala care instruează prin exemple

Coordonatorul colecției: **Onuc Nemeș-Vintilă**
Grafică copertă: **Daniela Rusu**
Editor: **Daniela Rusu**

Lucrare realizată la tipografia Bibliotecii ASTRA
Tiraj: 20 exemplare

*Versiunea în format electronic a conferinței se află la Biblioteca ASTRA,
Compartimentul Colecții Speciale*

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU
Str. George Barițiu, nr. 5/7
550178 Sibiu/România

Tel: +40 269 210551
Fax: +40 269 215775
Internet: www.bjastrasibiu.ro
E-mail: bjastrasibiu@yahoo.com

ISSN: **1843 - 4754**

Onuc NEMEȘ-VINTILĂ
(n. 1946)

CURRICULUM VITAE

Numele: NEMEȘ-VINTILĂ
Prenumele: ONUC
Data nașterii: 12 iunie 1946
Locul nașterii: Sâncraiu-Almașului, jud. Sălaj
Domiciliu: Sibiu, Bd. Victoriei, nr. 45
Telefon: 0269/214 176; 0741/169 406
E-mail: onucnemes@yahoo.com
Starea civilă: căsătorit
Naționalitatea: română
Limbi străine: engleza

STUDII:

- Școala Generală, Sâncraiu-Almașului, jud. Sălaj;
- Liceul “Nicolae Bălcescu”, Cluj-Napoca;
- Universitatea “Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, Facultatea de Filologie – specialitatea limba și literatura română;
- Curs postuniversitar – specializare în presa scrisă, Academia “Ștefan Gheorghiu”, București;
- Atestat ca jurnalist, Uniunea Ziaristilor din România;
- Doctorand al Universității „1 Decembrie” Alba Iulia, secția Filologie, tema „Activitatea editorială a ASTREI”.

EXPERIENȚĂ PROFESIONALĂ:

- metodist - domeniul Bibliotecii, Comitetul de Cultură al județului Sălaj (1968-1969);
- redactor la ziarul județean “Năzuința”, Zalău, jud. Sălaj; domenii – Cultură, Sociale (1970-1978);
- director, Casa de Cultură a Studenților, Sibiu (1979-1980);
- redactor la ziarul “Tribuna Sibiului”, Sibiu; domeniul – Cultură (1980-2003);
- cadru didactic asociat - lector, Facultatea de Jurnalistică, Universitatea “Lucian Blaga” Sibiu (2001-2004);

- director al Bibliotecii Județene „ASTRA” Sibiu (2004 – prezent);
- membru în Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului – domeniul de responsabilitate: probleme culturale;
- membru în Comisia Națională a Bibliotecilor;
- membru în Biroul Executiv al Asociației Naționale a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România.

LUCRĂRI PUBLICATE:

- volumul de interviuri *“Zidind iubire, urci în icoană”*, Sibiu, Editura “Imago”, 2003. Dialoguri cu I.P.S. dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului;
- mini-albumul *“Tradiții populare din județul Sibiu”*, 2000;
- mini-albumul *“Icoane din colecția Muzeului de Icoane pe Sticlă din Sibiel”*, 2003.
- Volume:
 - *„Ace de urzici”*, poeme haiku, Sibiu, Editura *Imago*, 2006;
 - *„Suspinul umbrei”*, poeme haiku, Sibiu, Editura *Imago*, 2006;
 - *„Lacrima fadoulu” poeme haiku*, Editura *Tribuna*, Sibiu, 2007;
 - *„Cuvinte in labirint”*, poeme intr-un vers, Editura *Imago*, Sibiu, 2009;
 - *„Sibiu – Hermannstadt – în scrisori sentimentale”*, antologia de texte în cadrul programului *Sibiu Capitală Culturală Europeană 2007*, Sibiu, Editura *Imago*, 2006.
- 10 Seturi cu cărți poștale ilustrate având ca temă *Sibiul vechi*, în cadrul programului *Sibiu Capitală Culturală Europeană 2007*, Sibiu, 2007;
- editarea Seriei biobibliografice *Personalialia* despre personalități din viața culturală a Sibiului, 2007;
- editarea Seriei tematice *Conferințele ASTREI*, 2007-2010;
- editarea volumului tematic *Constantin Noica în patrimoniul Bibliotecii „ASTRA”*, 2007;
- reportaje, interviuri în revistele “Transilvania”, “Cultura națională”, “Rostirea românească”, “Silvania”, „Biblioteca”.
- colecționar de obiecte de artă populară tradițională.

Din această serie au apărut conferințele:

Octavian Paler	<i>Autoportret într-o oglindă spartă</i>	1
Constantin Noica	<i>Eminescu – omul deplin al culturii românești</i>	2
Horia Bernea	<i>Evocat de: Andrei Pleșu, Sabin Adrian Luca, Ion Onuc Nemeș</i>	3
Rodica Braga	<i>Anul 2000. Simple exerciții de sinceritate</i>	4
Mircea Braga	<i>Întoarcerea ex- librisului</i>	5
Ion Agârbiceanu	<i>Către un nou ideal – 1931 –</i>	6
Ion Agârbiceanu	<i>Necesitatea din care a răsărit <<ASTRA>></i>	7
Inaugurarea Bibliotecii ASTRA, Corpul B, 1 ianuarie 2007		8
Pr. Acad. Mircea Păcurariu	<i>– Mitropolitul Andrei Șaguna – 200 de ani de la naștere</i>	9
Ioan Lupaș	<i>Viața și activitatea lui Gheorghe Barițiu</i>	10
Victor V. Grecu	<i>Dreptul limbii</i>	11
Antonie Plămădeală	<i>A plecat și Constantin Noica</i>	12
Giovanni Ruggeri	<i>Muzeul de Icoane pe Sticlă din Sibiel</i>	13
Dorli Blaga	<i>În ciuda vremurilor de atunci, viața lui Blaga la Sibiu a fost frumoasă și luminoasă</i>	14

Octavian Goga	<i>La groapa lui Șaguna</i>	15
George Banu	<i>Actorul european</i>	16
Rita Amedick	<i>Podoabe pentru o sfântă a săracilor</i>	17
Basarab Nicolescu	<i>Întrebări esențiale despre univers</i>	18
Vasile Goldiș	<i>La mutarea bustului lui G. Barițiu în fața Muzeului Asociațiunii</i>	19
Eugen Simion	<i>Constantin Noica – arhitectura ființei</i>	20
Jan Urban Jarnik	<i>Un prieten sincer al poporului nostru</i>	21
Al. Dima	<i>George Coșbuc în Sibiu</i>	22
Octavian Goga	<i>Țăranul în literatura noastră poetică</i>	23
Răzvan Codrescu	<i>Doctorul Nicolae C. Paulescu sau Știința lui Scio Deum esse</i>	24
Victor V. Grecu	<i>Identitate. Unitate. Integrare – în spectrul globalizării</i>	25
Remus Rizescu	<i>Compozitorul slovac Jan Levoslav Bella și Sibiul</i>	26
Teodor Ardelean	<i>Limba înainte de toate și în toate</i>	27
Andrei Șaguna	<i>Românii s-au zbatut mai mult pentru limbă decât pentru viață</i>	28
Andrei Bârseanu	<i>Asociațiunea nu va face literatură și știință, ci numai va sprijini literatura și știința</i>	29
Iuliu Moldovan	<i>Problema Munților Apuseni</i>	30

Ion Duma	<i>Eminescu și românii din Ungaria</i>	31
Vasile Ladislau Pop	<i>„Luptele politice nu numai că ne-au răpit timpul, dar au înstrăinat frați de către frați”</i>	32
Vasile Ladislau Pop	<i>“Numai lumina, numai cultura ne poate mântui: cultura și lumina trebuie să ne dea putere în brațe, ca să ne știm apăra viața, și minte și înțelepciune spre a ne ști conserva și înmulți cele trebuincioase întru susținerea vieții”</i>	33
Vasile Ladislau Pop	<i>«(...)În loc de a trage unii într-o parte, alții în alta, în loc de a lucra unii spre stricarea și slăbirea altora ca să ne ridicam persoanele noastre (...)»</i>	34
Sebastian Stanca	<i>Pastelele lui Alecsandri</i>	35
Andrei Bârseanu	<i>„Oamenii mari se cunosc după seriozitatea cu care tratează chiar și lucrurile mici”</i>	36
Andrei Șaguna	<i>„Suntem fiii unei patrii umane, culte și constituționale”</i>	37
George Barițiu, Iacob Bologa	<i>“Nici unu poporu care nu cultiva artile si industri’a, nu are dreptu a se numerá între poporale civilisate”</i>	38
Acad. Radu P. Voinea	<i>Asociațiunea a avut un rol important în realizarea unității spirituale și naționale a tuturor românilor</i>	39
Vasile Ladislau Pop	<i>„Asociațiunea nutrește și conservă spiritul național, cultivă și conservă limba și prin aceasta existența națională”</i>	40

Iacob Bologa, dr. D. P. Barcianu	<i>Înființarea unei școli române de fete în Sibiu</i>	41
Iacob Bologa	<i>Numai dezvoltarea facultăților spirituale, numai luminarea minții, numai cultura cea adevărată, norocesc, fericesc pe om, va noroci și va ferici pe poporul român</i>	42
Iacob Bologa, dr. D. P. Barcianu	<i>Asociațiunea pentru înaintarea în cultură a femeii române</i>	43
Iacob Bologa	<i>Poporul român singur prin cultură poate să se înalțe la acea vază și demnitate care l-ar putea mântui de nenumăratele rele ce-l apasă</i>	44
Iacob Bologa	<i>Asociațiunea este de nespus folos nu numai pentru români ci și pentru popoarele conlocuitoare</i>	45
George Barițiu	<i>Raport general asupra stării Asociațiunii, 1889 ...</i>	46
Antonie Plămădeală	<i>Darul Asociațiunii către poporul român</i>	47
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Cercul Literar de la Sibiu</i>	48
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Cercul Literar de la Sibiu</i>	49
Elena Macavei	<i>Rolul Asociațiunii ASTRA în emanciparea femeii și educația copiilor</i>	50
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Emil Cioran (între afinitățile afective și refuzurile selective)</i>	51
Ștefan Pascu	<i>Rolul național-cultural al ASTREI</i>	52

Andrei Șaguna	<i>Munca este onoarea și reputația cea mai mare a omului</i>	53
Timotei Cipariu	<i>Școlile elementare sunt fundamentul culturii naționale și a literaturii naționale</i>	54
Timotei Cipariu	<i>Două gimnazii pentru înaintarea culturii naționale la Năsăud și Blaj</i>	55
Timotei Cipariu	<i>Cauzele naționale, prin bărbați energici, capabili de orice sacrificiu</i>	56
Cristofor I. Simionescu	<i>Astra și Țările Române</i>	57
Mihai Sofronie	<i>Vasile Stroescu, un filantrop aproape uitat</i>	58
Matei Pamfil	<i>Andrei Bârseanu și Asociațiunea</i>	59
Matei Pamfil	<i>Mitropolitul Andrei Șaguna și Asociațiunea</i>	60
Elena Macavei	<i>Călătorie în China</i>	61
Elena Macavei	<i>Glume, anecdote în publicațiile ASTREI</i>	62
Caius Iacob	<i>Matematica românească de la Gheorghe Lazăr la Traian Lalescu</i>	63
Nicolae Nicoară-Horia	<i>Schiță de portret – Atanasie Marian Marienescu</i>	64
Tatiana Benchea	<i>Creativitatea, izvor de energie</i>	65
Sergiu Găbureac	<i>Crizele și biblioteca publică</i>	66

Mihai Racovițan	<i>Sibiul în anul evenimentelor decisive – 1918</i>	67
Mihai Racovițan	<i>Rosturile Sibiului în revoluția română din Transilvania de la 1848-1849</i>	68
Antonie Plămădeală	<i>ASTRA – Ctitorii și ctitoriile ei</i>	69
Vasile Avram	<i>Sensuri bipolare în poezia lui Blaga</i>	70
Vasile Avram	<i>Ritual pentru Noica</i>	71
Vasile Avram	<i>Codul Eminescu</i>	72
Vasile Avram	<i>Modelul Cioran</i>	73
George Barițiu	<i>Unul din scopurile principale ale școlilor de fete este să împuțineze urmările triste ale blestemului care se numește lux, vanitate omenească, dacă nu le poate paraliza cu totul</i>	74
George Barițiu	<i>Meritul Asociațiunii constă în admirabila sa influență morală care o pătrunde în toate fibrele poporului nostru</i>	75
Diana Câmpan	<i>Constantin Noica – restituiri</i>	76
Diana Câmpan	<i>Aventura adevărului fără de sfârșit în cultură; Cultura – o utopie asumată</i>	77
Alexandru Dobre	<i>Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român și Societatea Academică Română</i>	78
Valer Hossu	<i>Episcopul Dr. Iuliu Hossu – Trăirea în jurământul pentru sionul românesc</i>	79

Cornel Lungu	<i>Momente ale participării Sibiului la Revoluția din 1848-1849 în Transilvania. Locul și rolul Comitetului Națiunii Române</i>	80
Cornel Lungu	<i>Din legăturile “ASTREI” cu societăți academice și culturale române și străine 1861-1914</i>	81
Cornel Lungu	<i>Pașii poetului în cetate</i>	82
Ovidiu Hurduzeu	<i>Capitalismul cu conștiință și economia participativă</i>	83
Ion Bianu	<i>August Treboniu Laurian</i>	84
Ilie Moise	<i>Ilie Dăianu și spiritul Blajului</i>	85
Cornel Lungu	<i>Petiția Episcopiei Române Ortodoxe din Statele Unite ale Americii de Nord către președintele Woodrow Wilson</i>	86
Alexiu Tatu	<i>Mihai Viteazul în documentele Serviciului Județean Sibiu al Arhivelor Naționale</i>	87
Bianca Karda	<i>Odiseea plecării unor români ardeleni din județul Sibiu în America (1900-1914) reflectată în presa transilvăneană a vremii</i>	88
Eugenia Crișan	<i>Generalul francez Berthelot și România</i>	89
George Barițiu	<i>Adunarea generală a XXX-a a Asociațiunii Transilvane</i>	90
Constantin Cubleșan	<i>Mihai Eminescu – Cicul schillerian</i>	91
Constantin Cubleșan	<i>Ion Pop Reteganul – Folclorist și publicist</i>	92

Constantin Cubleşan	<i>Ioan Slavici – portret în oglinda timpului</i>	93
Mircea Braga	<i>Însemnări despre multiculturalitate</i>	94
Marius Laurian	<i>August Treboniu Laurian</i>	95
Keresztes Coloman Stefan, Eugenia Simona Keresztes	<i>Genii ale matematicii la Sibiu: Farkas Bolyai și János Bolyai.....</i>	96
Alexandru Sterca- Şuluţiu	<i>Nu este sub sóre natiune, care cu mai mare ardóre a animei sê-sí iubésca patrià sí vetr'a strabuniloru sei, cá Românulu</i>	97
Ioan Lupaş	<i>Înfiinţarea „Asociaţiunii“ și conducătorii ei</i>	98
Iosif Sterca Şuluţiu	<i>Discursul ținut la inaugurarea Muzeului istoric și etnografic și la deschiderea Expoziţiei, în 19 August st. N. 1905</i>	99
Onuc Nemeş-Vintilă	<i>Bibliotecile publice din Olanda și misiunea lor: „Să facem o comunitate mai bună”</i>	100
Virgiliu Florea	<i>Anton Pann în reeditarea-model lui M. Gaster (1936)</i>	101
Horst Ernst Klusch	<i>Pe urmele strămoşilor habani</i>	102
Ion Agârbiceanu	<i>Raportul Secretariatului general al Secţiunilor literare-ştiinţifice ale „Astrei” dela 6 Iunie 1932 – 27 Mai 1933</i>	103
Liliana Popa	<i>Oameni și cărți în Sibiul de altădată</i>	104

Vasile Crișan	Protecția patrimoniului cultural sibian. Istorie și actualitate	105
George Barițiu	Din istoria Asociațiunii (1861-1888)	106
George Barițiu	Raportul Asociațiunii după 31 ani	107
Werner Schaal	Noua Bibliotecă Universitară a Universității „Lucian Blaga” – Die neue Universitätsbibliothek der Lucian-Blaga-Universität	108
Ilarion Pușcariu	<i>Cuvântulă Presidială la deschiderea adunării generale a Asociațiunei transilvane, ținute la 10/22 și 11/23 Octobrie a. c. în Năseudă</i>	109
Marin Diaconu	<i>Emil Cioran și Constantin Noica</i>	110
Marin Diaconu	<i>Emil Cioran și Nicolae Tatu</i>	111
Vasile Grajdian	<i>Preotul muzician Gheorghe Șoima</i>	112
Matei Pamfil	Gustav Weigand și Asociațiunea	113
Paul Brusanowski	Mitropolitul Andrei Șaguna – o viață de sfințenie	114
Paul Brusanowski	Concepția canonică a mitropolitului Andrei Șaguna privind organizarea Ortodoxiei ecumenice și a poziției Mitropoliei românești din Transilvania și Ungaria	115
Liliana Moldovan	Deschideri antropologice în opera lui Emil Cioran	116
Alexiu Tatu	<i>Arhivele Statului din Cluj în refugiu la Sibiu. Documente de arhivă</i>	117

Mariana S.Țăranu	<i>Degradarea sistemului de învățământ, mass-media și persecuțiile religioase din Moldova de la est de Prut în timpul primei ocupații sovietice (1940-1941)</i>	118
Rodica Braga	<i>Despre condiția femeii –scriitor</i>	119
C. George Săndulescu	<i>Atitudinea Noica</i>	120
	<i>Școala civilă de fete cu internat</i>	121
Elena Macavei	<i>Însemnări de călătorie în Scandinavia</i>	122
Corina Turcu	<i>Stil și gândire la Augustin Buzura</i>	123
Nicolae Balotă	<i>Cercul câinilor muzicanți</i>	124
Ion Talos	<i>Franz Obert - cel mai de seamă etnolog ardelean din deceniul al șaselea al secolului al XIX-lea</i>	125
Mircea Braga	<i>Mărirea și decăderea reportajului literar</i>	126
Mihai Augustin Racovițan	<i>Despre starea românilor din Ungaria dualistă la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea</i>	127
Onuc Nemeș-Vintilă	<i>Pantheon național sau Istoria este morala care instruează prin exemple</i>	128
Constantin Chiriac	<i>Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu</i>	129

Onuc NEMEȘ-VINTILĂ

PANTHEON NAȚIONAL

sau

„Istoria este morala care instruează prin exemple”¹

Motto

*Cinstind memoria bărbaților mari,
popoarele se onorează pe sine.*

Andrei Bârseanu

În acest an, 2011, când Asociațiunea și Biblioteca ASTRA - cea dintâi fiică a Asociațiunii - sărbătorește împlinirea unui veac și jumătate de la întemeiere, am editat pliantul **Pantheon ASTRA**², ce cuprinde cele zece busturi amplasate în Parcul ASTRA: *Andrei Șaguna, Timotei Cipariu, George Barițiu, Emanuil Gojdu, August Treboniu Laurian, Andrei Mureșanu, Ioan Slavici, Gheorghe Lazăr, Badea Cârțan, Octavian Goga*. Pliantul face parte dintr-un proiect editorial mai amplu ce își propune să teaurizeze într-un album imaginea Sibiului și a județului Sibiu prin busturi, statui, monumente și plăci memoriale.

¹ Conferință susținută în ziua de 14 ianuarie 2011, cu ocazia sărbătoririi, pentru prima dată, a Zilei Culturii Naționale – 15 Ianuarie, ziua de naștere a poetului Mihai Eminescu. Dr. Ioan Lupaș, *Viața și activitatea lui Gheorghe Barițiu, conferință ținută la 30 septembrie 1912 cu prilejul desvălirii monumentului lui Gh. Barițiu, în sala festivă a Muzeului „Asociațiunii” în Sibiu*. Conferința este publicată și în seria *Conferințele ASTREI – restituiri*, nr. 10, 2008 și este postată pe site-ul Bibliotecii ASTRA, <http://www.bjastra.ro/publicatiile-astrei.htm>, 24 ianuarie 2011, p. 1.

² *** *Pantheon ASTRA. Parcul ASTRA*, pliant editat de Biblioteca Județeană ASTRA Sibiu, Sibiu, 2011.

8 Conferințele Bibliotecii ASTRA

Ideea Pantheonului³ a fost formulată de Asociațiune încă din anul 1901 și a rămas o constantă a preocupărilor acesteia, nuanțată în patru moduri de exprimare: carte⁴, biografii⁵, galerie de portrete⁶, busturi și monumente.

Obiectul conferinței noastre îl reprezintă **arta de for public**, având punct de plecare anul 1911, când Asociațiunea a aprobat proiectul de realizare a două monumente: unul închinat poetului Mihai Eminescu și celălalt lui George Barițiu⁷.

Ardealul ca un Pantheon

În prefața volumului *În Panteon*, Silvestru Moldovan definește Ardealul ca un panteon: „*Ardealul e un muzeu, cu rarități și frumuseți*”

³ *Pantheon* (gr. *pan* – tot și *theos* - zeu) 1. templu consacrat de greci și de romani tuturor zeilor. 2. totalitatea divinităților, zeităților unei mitologii sau ale unei religii. 3. edificiu considerat monument național, consacrat memoriei oamenilor iluștri ai unei țări (în care se află rămășițele pământești ale acestora). Fig. totalitatea oamenilor iluștri ai unei țări. Cf. Dicționar enciclopedic, București, Editura Cartier, 2003.

⁴ Silvestru Moldovan, *În Panteon. Mormintele marilor noștri bărbați de la 1848-1849*, Sibiu, „Tipografia Societate pe acțiuni”, 1901. În anul 1915 Secția istorică a Asociațiunii a elaborat un chestionar pentru adunarea unor date statistice despre jertfele aduse de poporul român în timpul războiului mondial, iar Comitetul Central a decis, la propunerea lui Andrei Bârseanu, să se organizeze în Muzeul Asociațiunii o galerie de portrete ale unor personalități distinse ale neamului nostru. Însuși Andrei Bârseanu a donat 250 de coroane pentru procurarea portretului marelui poet Vasile Alecsandri și tot la propunerea sa Comitetul Central a aprobat (10 iulie 1915) întocmirea unui album al eroilor căzuți în război.

⁵ Publicate în Revista Transilvania, capitolul „Oameni și fapte”.

⁶ La desființarea Muzeului Asociațiunii (1950) *Secțiunea de arte frumoase* deținea 464 de lucrări de artă plastică, pictură și grafică, fiind una dintre cele mai bogate colecții de pictură românească transilvăneană din țară. Lucrările erau semnate de Octavian Smighelschi, Mișu Popp, Hans Hermann, Henriette Bielz, Constantin Georgescu, Ioan Constande, Flaviu Domșa, Sava Albescu, Ilie Chidu, Octav Boicescu, Alexandru Popp, Nicolae Brana, D. Drăgan Cabadaieff etc. În prezent lucrările se regăsesc în patrimoniul Muzeului Național Brukenthal.

⁷ Precizăm că pe monumentul din Parcul ASTRA numele este scris sub forma Gheorghe Barițiu. În lucrare vom folosi numele cu care pașoptistul este cunoscut în documentele istorice – George Barițiu.

neîntrecute și cu reminiscențe de-ale popoarelor, cari' i-au locuit plaiurile din timpuri străvechi.

Dar' Ardealul e și un mare Panteon al poporului românesc. În sânul pământului său binecuvântat dorm somnul de veci eroii și martirii anonimi ai trecutului nostru și marii noștri bărbați din diferite timpuri, care prin lupte și suferințe și-au înscris numele cu litere neșterse pe paginile istoriei. [...] Să plecăm cu evlavie, și cu respect și venerațiune, să peregrinăm de la mormânt la mormânt... Să depunem la fiecare piatră monumentală o lacrimă de durere și să ne închinăm cu pietate umbrelor mărețe... Aceasta e dorința noastră de fii și de urmași recunoscători”⁸.

Îndemnul era rostit, dar monumentele lipseau. Dr. Ioan Lupaș, în conferința despre *Viața și activitatea lui Gheorghe Barițiu*, constata cu durere că „Noi românii avem în cuprinsul acestei țări foarte puține monumente, cari să vestească meritele și vrednicia oamenilor noștri mari din trecut. Sunt cincizeci de ani și mai bine de când a început a se simți și la noi lipsa unor astfel de monumente”⁹.

Puțină istorie...

La începutul anului 1861 se întrunea la Sibiu Conferința Națională în vederea constituirii *Asociațiunii Transilvane pentru literatura română și cultura poporului român*. În acel context 27 de membri au cerut printr-un memoriu ridicarea „în interesul și folosul națiunii române” a unui monument național la Blaj pentru nemuritorii bărbați Samuil Micu, Gheorghe Șincai și

⁸ Silvestru Moldovan, *op. cit.*, p. 3-4.

⁹ Dr. Ioan Lupaș, *op. cit.*, p. 1.

10 Conferințele Bibliotecii ASTRA

Petru Maior¹⁰, iar un alt monument să se ridice pentru Gheorghe Lazăr în Sibiu¹¹ sau în Avrig¹². Din nefericire, acest proiect nu sa realizat, rămâne în schimb semnificativ faptul că problemele de cultură și educație națională începeau să preocupe pe fruntașii români, alături de chestiunile politice.

Un moment împlinit. În anul 1909, Mitropolia românilor ortodocși din Transilvania și Ungaria a ridicat în curtea Bisericii din Rășinari un mausoleu din marmură în memoria și în amintirea nemuritorului său restaurator și organizator, **mitropolitul Andrei Șaguna**.

Ziarul Universul din 9 iulie 1933 publica sub semnătura profesorului I. Lupaș articolul *Monumentul lui Șaguna în Piața Sibiului*¹³ în care autorul readuce în memoria timpului idea unui monument închinat neîntrecutului restaurator și organizator al Mitropoliei Ortodoxe Române din Transilvania.

¹⁰ La 30 iunie 1973 se dezvelea la Cluj-Napoca, în fața Universității, grupul statuar *Școala Ardeleană*, operă a sculptorului Romul Ladea. Pe amplasamentul de astăzi al monumentului s-a aflat *Lupa Capitolina*.

http://ro.wikipedia.org/wiki/Grupul_statuar_Școala_Ardeleană_din_Cluj; 24 ianuarie 2011. Gândul avea să se îplinească abia în anul 1973 când pe Câmpia Libertății din Blaj au fost amplasate busturile a 24 de frunțași ai Revoluției pașoptiste și ai culturile românești. Blajul este el însuși un Pantheon. Alături de aceste busturi și de monumentul „Gloria” realizat de sculptorul Ion Vlasiu în anul 1977, „Mica Romă” mai găzduiește busturile lui George Barițiu (sculptor Mircea Ștefănescu), Mihai Eminescu (sculptor Dumitru Pasima), Timotei Cipariu (sculptor Horia Flămându), amplasate în Piața 1848, și busturile lui Iacob Mureșianu și Gheorghe Șincai (sculptor Virgil Fulicea), amplasate în curtea Colegiului „Inochentie Micu Klein”

¹¹ Bustul lui Gheorghe Lazăr din Parcul ASTRA a fost realizat de sculptorul Kurtfritz Handel, fiind dezvelit în anul 1971. Un alt monument în bronz al lui Gheorghe Lazăr se află în Piața Mare a Sibiului, realizat de sculptorul Radu Aftenie, în anul 2005. Ca urmare a modernizării Pieței Mari pentru anul 2007, an în care Sibiu a devenit Capitală Culturală Europeană, vechea statuie a lui Gheorghe Lazăr (1986), operă a aceluiași sculptor, a fost demontată și se află depozitată în curtea unei întreprinderi din Sibiu.

¹² Bustul lui Gheorghe Lazăr de la Avrig, amplasat în Piața omonimă, poartă semnătura sculptorului Cornel Medrea și a fost dezvelită în anul 1936. În simbolistica vremii, locul ales pentru bust oferea o panoramă largă asupra localității și una, într-o linie imaginară, Avrigul cu Bucureștiul. Din păcate, semnificația aceasta s-a pierdut prin construcțiile noi care au apărut în decursul anilor. Cf. Maria Grancea, Bibliotecar Avrig, interviu ianuarie 2011.

¹³ I. Lupaș, *Monumentul lui Șaguna în Piața Sibiului*, în Universul, nr. 184, duminică, 9 iulie 1933, p. 1.

La cinci ani după moartea mitropolitului Andrei Șaguna, Congresul național bisericesc întrunit la Sibiu (1878) a decis “*în semn de adâncă pietate*” să-i ridice un monument. În acest scop a fost inițiată o colectă, dar rezultatele au fost modeste, încât la încheierea primului război mondial fondul atinsese doar câteva zeci de mii de coroane, suma necesară fiind mult mai mare.

Pe când mitropolitul Andrei Șaguna era în viață, brașovenii s-au gândit să-i eternizeze chipul într-un bust sculptat în marmură de Carrara de artistul Kugler, bust care a fost dezvelit în mod solemn la Sibiu, în august 1871, cu prilejul jubileului de un sfert de secol de activitate arhierescă. Bustul se află amplasat la reședința mitropolitană din Sibiu.

În infinita sa modestie, sărbătoritul Andrei Șaguna a refuzat să participe la solemnitate declarând că precum a știut evita în cursul celor 25 de ani de activitate „*orice ovațiune*”, tot așa se simte îndemnat a se retrage în singurătate, petrecând ziua jubileului “*cu post și rugăciune, ca să mulțumească lui Dumnezeu pentru toate facerile de bine revărsate asupra bisericii și națiunii române în cursul cărmuirii sale*”.

Să revenim...

În august 1901, în ședința extraordinară a Comitetului Central al Asociațiunii, dr. Ilie Beu, Iosif Sterca Șuluțiu și Nicolae Togan fac propunerea editării unei publicații care să cuprindă „*biografiile și portretele tuturor fundatorilor, membrilor fundatori și pe viață, preșidenților și ale acelor bărbați care au promovat, în mod deosebit, interesele culturale ale Asociațiunii*”¹⁴.

¹⁴ Oct. C. Tăslăuanu, în Transilvania, nr. 2, aprilie-iunie, 1909, p. 93-95.

12 Conferințele Bibliotecii ASTRA

Biroul Asociațiunii a început adunarea datelor necesare. Pentru a feri publicația de orice influențe păgubitoare adevărului și a conferi seriozitate intențiilor, Comitetul Central a hotărât să publice doar biografiile și portretele celor încetați din viață.

La Adunarea Generală a Asociațiunii din 1903, la Baia Mare, a fost reluată ideea de a se publica „*portretele personajelor mai marcante din istoria poporului român*”, iar doi ani mai târziu, în 1905, Secția literară a prezentat ședinței plenare a secțiunilor un program amănunțit asupra biografiilor bărbaților noștri din trecut care să fie publicate în Biblioteca poporală a Asociațiunii, cu mențiunea ca acestea să fie „*redactate într-o formă atrăgătoare, pe înțelesul poporului*”¹⁵.

Proiectul de editare a demarat imediat, multe din aceste biografii devenind fișe pentru realizarea Enciclopediei Române (1898-1904), coordonată de dr. Corneliu Diaconovici. Iosif Sterca Șuluțu de Cărpiniș menționează în datele autobiografice scrise pentru „*Panteonul Asociațiunii*”, *semntă la Sibiu 26 mai 1901, faptul că „am compus biografia prefecților și tribunilor din a. 1848 și a altor bărbați însemnați pentru Enciclopedia Română*”¹⁶. Proiectul privitor la busturi a necesitat o perioadă mai lungă de realizare, date fiind costurile ridicate pe care le presupune realizarea unui monument.

Așa cum precizam la începutul acestei conferințe, Comitetul Central al Asociațiunii, în ședința sa ținută la 13 aprilie 1911, la propunerea lui Partenie Cosma și Octavian Goga a decis să inițieze ridicarea busturilor lui Mihai Eminescu și George Barițiu. A fost votată suma de 1.000 coroane și i s-a cerut

¹⁵ Transilvania, XXXVI, nr.II/septembrie-octombrie 1905, p.149

¹⁶ Iosif Sterca Șuluțu, capitolul *Oameni și fapte*, în Transilvania, nr. 2, martie-aprilie, 1911, p. 172.

secretarului literar, Octavian Goga, să redacteze un Apel către membrii Asociațiunii, rugându-i să contribuie cu daruri benevole spre acest scop.

Apelul este precedat de o argumentație solidă a poetului și de o susținere clară a cauzei, drept suport pentru educația mulțimii „și trezire a respectului pentru fapta bună”¹⁷.

Onorat comitet central,

E un obicei consacrat, că aducerea aminte a marilor bărbați cu cari a fost învrednicit un neam să fie onorată de pietatea posterității, prin ridicarea de monumente, cari le proslăvesc amintirea. Un astfel de monument nu e numai un act de recunoștință - eterizarea unei sbucniri de lumină din trecutul unui neam - ci e un impuls de muncă și vrednicie pentru generația prezentului, ale cărui îndemnuri sunt într'o intimă înlănțuire organică cu frământările zilelor de eri.

Purcezând din această judecată toate popoarele își cinstesc astfel mai marii. Piața oricărui orașel din occident ne arată în bronz ori în marmoră chipul unei figuri concrescute cu sufletul celor din jur. La poalele pedestalului se opresc trecătorii și în vreme ce descifrează numele celui întrupat de dalta artistului, mintea lor evocă memoria lui și sufletul le rămâne robit câteva clipe măcar de aureola nemuritorului. Așa se face educația mulțimii, se trezește respectul ei pentru fapta bună și se introduc pe încetul în conștiința obștească principiile unui altruism, din care răsar preocupățiuni superioare.

Firește că noi Românii din această țară, atât de sbuciumați în viața noastră, nu ne putem asemăna nici pe acest tărîm cu alte popoare. Nu că n'am

¹⁷ Octavian Goga, *Apel*, în *Transilvania*, nr. 2, martie-aprilie, 1911, p. 182-184 și Octavian Goga, *Eminescu... O propunere prezentată Comitetului Central al „Asociațiunii”*, în *Tribuna*, an XV, Arad, sâmbătă 2/15 aprilie 1911, p. 1-2.

14 Conferințele Bibliotecii ASTRA

avea eroi cari cu personalitatea lor excepțională să străjuiască la răspântiile vremurilor... Asemeni mari drumeți s'au ivit și la noi în drumul veacurilor. Dar n'am avut cu ce să le însemnăm aducerea aminte, decât doar în inimi a mai licărit recunoștința celor puțini... Și știți că vremea stinge toate candelile... Ca niște copii săraci, cărora nu le dă mâna să ridice o cruce pe movila care le-acopere părinții, așa și noi, trei milioane de suflete răslețite pe întinsul unei țări, n'avem un singur bronz care să ne oprească în loc...

Socot că e datoria Asociațiunii, care are în grija ei problemele sufletești și culturale ale bietului nostru popor, nesfârșit de bun și de fără noroc, să deschidă și în această direcție o perspectivă nouă. Neamul nostru a fost dăruit cu mulți bărbați, cari ar merita cu prisosință o asemenea cinste din partea urmașilor. Cred însă că trebuie aleasă de astădată din pleiada de mari figuri ale trecutului nostru, o personalitate în care să se întrupeze aspirații și năzuinți ce frământă tocmai zilele noastre, făcând astfel din prilejul ridicării unui monument un prilej de adâncire a marilor probleme curente.

O astfel de mare problemă a acestor zile este unitatea culturală a neamului românesc. Cred că întrunesc și opiniile DV. când imi exprim credința, că dintre figurile luminoase ale trecutului apropiat, prin a căror activitate s'au creat cele mai puternice temeuri pentru apropierea sufletească a păturii largi de cărturari de pe întreg cuprinsul pământului românesc, personalitatea literară a lui Mihail Eminescu răsare pe întâiul plan. Cel mai mare cântăreț al neamului, care a atins culmi de gândire și de simțire, neajunse încă de poezia noastră. Eminescu a prins în versul lui sbuciumul intelectualului român, cu sufletul plămădit din rostul vremei mai nouă și reoglindește prin scrisul lui, mai mult ca oricare altul, frământarea sufletească a epocii noastre.

Propun deci, ca onoratul comitet să binevoiască a lua inițiativa pentru a se ridica un bust lui Eminescu aici în orașul nostru, aducând prin aceasta un prinos de pietate amintirii poetului nemuritor și-un nou impuls în nobila muncă grea pentru unitatea culturală a neamului românesc.

Măsurile concrete ce ar trebui luate din acest prilej ar fi următoarele: Comitetul central al „Asociațiunii” noastre decide ridicarea unui bust al lui Mihail Eminescu în Sibiu și spre acest scop:

- 1. Votează 500 coroane, însărcinând biroul a face un apel către public, pentru a contribui la adunarea sumei corăspunzătoare.*
- 2. Însărcinează pe secretarul literar a se pune în legătură cu sculptorii români și a prezenta proiecte amănunțite, pe baza cărora comitetul va decide la timpul său.*

Rog onoratul comitet să binevoiască a primi această propunere izvorâtă din sentimentul de venerațiune ce nutrim cu toții în fața umbrelor mari ale trecutului nostru.

În urma apelului lansat, contribuțiile n-au întârziat să sosească din toată Transilvania dar și din străinătate - Budapesta, Viena. Simpla parcurgere a numelor și a valorii donațiilor confirmă faptul că apelul s-a bucurat de un mare ecou și de susținere din partea Academiei Române, a Societății Scriitorilor Români, a institutelor de credit și a caselor de păstrare (Albina, Someșeana, Sebeșeana, Zlăgheana, Voileana, Cordiana, Furnica, Vlădeasa, Avrigeana, Șercăiana, Silvania, Chiorana, Aurora, Agricola, Șincăiana, Mielul, Rîureana, Iulia-Arina, Decebal, Sălăgiana, Frăția), a publicațiilor (Românul și Tribuna din Arad), a Reuniunii învățătorilor din Protopopiatul Aradului, a Despărțământului reuniunii învățătorilor din Buteni, a Despărțământului reuniunii învățătorilor din proptopiatul Arad, a preoților, învățătorilor,

16 Conferințele Bibliotecii ASTRA

profesorilor, medicilor, elevilor, studenților, militarilor, avocaților, farmaciștilor, economiștilor, contabililor și a unor persoane de naționalitate germană și maghiară și a multor anonimi¹⁸.

Iată câteva nume mai reprezentative din miile cuprinse în liste: I.P.S.Sa Ioan Mețianu, arhiepiscop și mitropolit Sibiu, Partenie Cosma, Octavian Goga, Octavian Tăslăuanu, dr. Tiberiu Brediceanu, Aron Cotruș, Victor Tordășianu, nume multe din Brașov, Săliște și alte orașe.

Peste un an, la 30 septembrie 1912, monumentul dedicat memoriei lui **George Barițiu**, realizat de sculptorul Oskar Späthe, a fost dezvelit¹⁹. Se marca, astfel, centenarul unuia dintre întemeietorii și președinții Asociațiunii și ai Academiei Române. Cu acel prilej, dr. Ioan Lupaș a rostit o conferință în sala festivă a Muzeului Asociațiunii *Viața și activitatea lui Gheorghe Barițiu*. Evocarea s-a bazat pe schița autobiografică a lui George Barițiu publicată în broșura *Academia Română - Informațiuni asupra trecutului și a membrilor săi*, București, 1903, p. 19-20, precum și pe autobiografia lui Barițiu publicată în Sibiu la 1892, cu o prefață de dr. C. Diaconovici.

În capitoul I al Conferinței, dr. Ioan Lupaș se referă la importanța și semnificația pe care o are ridicarea unor astfel de monumente ce reprezintă „îndeplinirea unei datorinți față de noi înșine, față de problema educației naționale a generației actuale și a celor viitoare”. Din această perspectivă autorul apreciază influența morală binefăcătoare pe care o exercită astfel de exemple de vrednicie ale înaintașilor asupra urmașilor înțelegători - „istoria este morala care instruează prin exemple”.

¹⁸ *Lista contribuțiilor pentru busturile Eminescu și Barițiu*, în *Transilvania*, nr. 2, martie-aprilie 1911, p. 197-200; nr. 5-6, septembrie-decembrie 1911, p. 790-796.

¹⁹ Deși prioritar a fost bustul lui Mihai Eminescu, s-a optat pentru George Barițiu deoarece în anul 1912 se împlinea centenarul nașterii marelui pașoptist. Bustul lui Mihai Eminescu din Parcul Sub Arini a fost dezvelit în anul 1938, din inițiativa profesoarei-poete Ecaterina Săndulescu.

Așa cum aprobase magistratul orașului, bustul a fost amplasat în curtea primei Școli de fete cu internat în limba română din Transilvania, inaugurată la 1886, ctitorie a Asociațiunii. Circumstanțele politice din acea vreme nu îngăduiau amplasarea unor monumente cu personalități românești în perimetrul Cetății. Când condițiile politice au permis acest lucru - după Marea Unire - monumentul a fost mutat în 5 octombrie 1924, în Parcul ASTRA, în fața Muzeului Asociațiunii, la o depărtare de câțiva pași de locul vechi. Cu acel prilej, Vasile Goldiș, președintele Asociațiunii, a rostit un discurs din care redăm câteva pasaje: „Statuia privește acum cu mândrie palatul, ce s-a înălțat mai vârtos din roadele credinții sale în viitorul poporului românesc și va străjui veacuri înainte munca ce se va înteeți cu noi elanuri spre desăvârșirea civilizației prin poporul românesc în Dacia lui Traian. Noi însă prea modeștii urmași ai lui, mai vârtos îl vom cinsti, încordând toate puterile noastre întru servirea acestui popor, îndrumându-l pe cărările luminei și ale muncii întovărășite de credință în Dumnezeu și clădindu-i temelie vieții: învățătura singura mântuitoare a lui Hristos”. În continuare, autorul se adresează primarului orașului Sibiu: „Te rog să primești de astăzi înainte această statuie în ocrotirea d-tale și a acestui oraș”²⁰.

Menționăm că un bust al lui George Barițiu se află amplasat în fața Bibliotecii Județene „George Barițiu” din Brașov, dezvelit la 11 august 1973, sculptor fiind Nicolae Encea²¹.

²⁰ Vasile Goldiș, *Discursuri rostite în preajma Unirii și la Asociațiunea Culturală ASTRA*, Editura și cultura națională, București, 1928. Conferința este publicată și în seria *Conferințele Bibliotecii ASTRA - restituiri*, nr. 19, 2009 și este postată pe site-ul Bibliotecii ASTRA, <http://www.bjastra.ro/publicatiile-astrei.htm>, 24 ianuarie 2011.

²¹ Cf. Ruxandra Nazare, bibliotecar, Biblioteca Județeană „Georghe Barițiu” Brașov, interviu 2 februarie 2011.

In memoriam: George Coșbuc, Andrei Mureșanu

În iulie 1933, la dezvelirea monumentului dedicat poetului **George Coșbuc** în Sibiu, profesorul dr. Ioan Lupaș exprimă “omagiile Academiei Române care este fericită că a putut număra printre membrii săi activi pe genialul fiu al preotului din Hordou, al cărui scaun îl împodobește în timpul de față alt vlăstar răsărit din familie preoțească: *feciorul lui Iosif, preotul din Rășinari*”, Octavian Goga²².

În fața acestui monument Ioan Lupaș a evocat personalitatea stălucitului poet, poezia sa care „*n-a fost numai floare cu Dumnezeiască mireasmă, odrăslită din puterea roditoare a sufletului românesc și crescută sub raza dătătoare de viață a cerului, care ocrotește pământul nostru strămoșesc*”, și apoi a adresat sibienilor un îndemn testamentar: “*Vrednici*

²² Un bust al poetului Octavian Goga a fost dezvelit în satul natal, Rășinari, în fața căminului cultural, duminică 4 aprilie 1971, la împlinirea a 90 de ani de la nașterea sculptorului V. Crișan. A fost de față și Veturia Goga, soția poetului. Cf. preot paroh Nicolae Jianu, interviu ianuarie 2011. Un alt bust al poetului se află în Parcul ASTRA din Sibiu, opera sculptoriței Ada Geo Medrea, dezvelit în anul 1973, dar care a fost distrus în timpul executării unor lucrări de șantier în zonă, în anul 2000. Bustul de astăzi este opera sculptorului sibian Ioan Căndea și a fost dezvelit în ziua de 5 mai 2003 (Tribuna, 4 mai și 9 mai 2003, Sibiu). La festivitate, alături de primarul orașului Sibiu, Klaus Johannis, a fost prezentă și actrița Ilinca Tomoroveanu, nepoata poetului, cea care a restaurat Casa memorială „Octavian Goga” de la Rășinari, gest pentru care Ministrul Culturii i-a acordat Premiul pentru Patrimoniu Cultural Național. A mai fost prezent prof. univ. dr. Mircea Goga, nepot al poetului, de la Universitatea Sorbona din Paris, autor al mai multor lucrări de referință privitoare la viața și opera lui Octavian Goga. După stabilirea în Ciucea, Octavian și Veturia Goga, au decis ca mormântul lor să fie pe domeniul de aici. Mausoleul – „Mausoleul iubirii”- are 8 m înălțime, cu o bază de 4 m. În 1938 Veturia s-a întâlnit cu Constantin Brâncuși și i-a solicitat acestuia să realizeze Mausoleul. Brâncuși acceptă, dar dorește să realizeze personal întregul ansamblu. Nerăbdătoare, Veturia i-a contactat pe George Matei Cantacuzino, care a realizat planul, și pe Nora Steriade care a proiectat decorurile. Mausoleul este construit din marmură și mozaic de Murano, adus din Italia. Placarea cu mozaic a fost efectuată de Veturia care a muncit aproape 20 de ani la finalizarea lucrării. În anul 1966 a donat statului român întregul complex de la Ciucea, iar un an mai târziu a avut loc deschiderea oficială a Muzeului Memorial „Octavian Goga”. Un portret în bronz al poetului, mărime naturală este expus în holul Colegiului Național «Octavian Goga» din Sibiu, operă a sculptorului Corneliu Medrea.

(http://ro.wikipedia.org/wiki/Conacul_Octavian_Goga_din_Ciucea)

descendenți ai sibienilor de odinioară a căror spadă a fulgerat adeseori victorioasă pe câmpiile de bătălie după cum a strălucit continuu dorința lor de progres cu ajutorul Scripturii, - păziți cu sfințenie monumentul acesta, care înfățișează chipul unuia dintre cei mai geniali fii ai plaiurilor noastre ardelenene”²³.

În același an dr. Ioan Lupaș readuce în memoria contemporanilor un angajament neîmplinit, inițiat de Despărțământul Brașov al Asociațiunii pentru literatură de a înălța un monument lui **Andrei Mureșanu** „potrivit cu însemnătatea sa istorică”²⁴. Ideea a fost exprimată îndată după moartea poetului (1863) când s-a stăruit în presa ardeleană asupra datoriei naționale de a ridica un monument apreciatului autor al *Imnului* „*Deșteaptă-te Române*”. În scopul ridicării acestui monument la Brașov s-a constituit un comitet special pentru a împlini „*datorință de pietate*”. S-a redactat și un apel cu următoarea expunere de motive: „*Iubirea și stima pe care o păstrează locuitorii români din Brașov pentru produsele poetice ale fericitului în Domnul poet laureat Andrei Mureșanu, este comună lor cu națiunea întreagă [...] el ca profesor a răspândit la tinerimea noastră luminile științelor și a implantat în inimile fragede sămânța virtuții; el a tradus cartea renumitului pedagog Salzmann și o a dat în mâinile mamelor ca o candelă luminătoare, la care să vadă mulțimea pericolelor în educațiune; el alături cu noi a dat față cu toată teroarea anilor 1848-49; el a colaborat la Gazeta (Gazeta de Transilvania – n.n.) în curs de 10 ani, pe când aceea își număra numai zilele, iar nu anii, pentru că sabia lui Damocles o amenința din două părți; el apoi în anul 1861*

²³ Ioan Lupaș, *Gheorghe Coșbuc – cu prilejul desvelirii monumentului din Sibiu*, în *Țara Noastră*, anul XII, nr. 371, duminică, 30 iulie 1933.

²⁴ Ioan Lupaș, *Monumentul Andrei Mureșanu*, în *Universul*, anul 50, nr. 246, sâmbătă, 9 septembrie 1933.

20 Conferințele Bibliotecii ASTRA

crezând că este amenințat în existența sa, se reîntoarce din Sibiu iarăși în mijlocul nostru, de unde-l dusesse un destin feros și unde se reîntoarce cu sâmburele unui morb din cele mai periculoase; în fine osemintele lui Andrei Mureșanu nu repausaseră alătura cu ale părinților și frățănilor noștri. Atâtea titluri de iubire, stimă și grațitudine vor justifica în fața națiunii dorința noastră de a înălța în memoria fericitului nostru amic un monument dublu, dintre care unul deasupra cenușei lui, iară altul propriu de a transpune numele poetului A. Mureșanu dela o generațiune la alta prin decursul tuturor secolelor”²⁵.

Realizat mult mai târziu, la 10 martie 1973 de sculptorul clujean Virgiliu Fulicea, bustul lui Andrei Mureșanu este amplasat în fața Teatrului Dramatic din Brașov²⁶.

În fine, Mihai Eminescu

Bustul lui **Mihai Eminescu** a fost dezvelit duminică, 2 octombrie 1938, orele 16, în Parcul Sub Arini, sculptor fiind Radu Moga de la Abrud. Monumentul a fost ridicat din inițiativa profesoarei-poete Ecaterina Săndulescu. Presa vremii²⁷ consemnează prezența unei mulțimi imense: întreaga elită intelectuală a orașului, elevi din toate școlile din localitate în frunte cu profesorii și străjerii și strejărițele în frumoasele lor uniforme. Au fost de față I.P.S. Nicolae Bălan, mitropolitul Ardealului, general Gh. Oprescu, comandantul Corpului VII Armată, colonel Mihail Cămărașu, prefectul județului, dr. Sever Pop, primarul municipiului, dr. Gh. Preda, vicepreședintele

²⁵ Transilvania 1869, p. 79-80

²⁶ Cf. Ruxandra Nazare.

²⁷ *Desvelirea bustului marelui poet Mihail Eminescu*, în Reclama Sibiului, anul V, nr. 62, 6 august 1938, p. 1.

ASTREI, Ion Minulescu, director în Ministerul Cultelor și Artelor, în numele P.S. Nicolae Colan, ministrul Cultelor și Artelor, Gh. Maior, inspector, pr. col. Ion Dăncilă, prof. Timotei Popovici, general Apostolescu, Cezar Petrescu, directorul ziarului „România”, dr. L. Ionașiu, Ion Popa, directorul Liceului „Gheorghe Lazăr”, prof. I. Parhon etc. Sfințirea bustului a fost săvârșită de un sobor de preoți în frunte cu P.S. Vasile Stan din Rășinari, vicarul Mitropoliei, iar răspunsurile le-a dat corul Academiei Teologice, condus de Candid Popa. Dezvelirea bustului a făcut-o un copil îmbrăcat în costum național.

În cadrul ceremoniei de dezvelire au mai luat cuvântul: general Gh. Oprescu, Ion Minulescu, Cezar Petrescu, părintele Vasile Bologa din partea ASTREI, Sever Pop, Ecaterina Săndulescu. Seara, după cum consemnează presa, la Cercul Militar a avut loc un banchet oferit de comitetul organizator.

În articolul *Desvelirea bustului lui Mihail Eminescu*²⁸ e relatat pe larg evenimentul, apreciat ca un omagiu ce „visează însăși întruchiparea geniului neamului românesc”, descriind cadrul atât de inspirat ales pentru monument „într-un minunat chenar de brazi, cari în formă de coroană îi țin deasupra capului laurii unei vii recunoștințe”.

Ce avem de atunci? „*Un Eminescu tânăr și virtuos, cu fruntea lată de geniu, cu plete bogate și ochi visători... amplasat lângă un pârâiaș cristalin de munte, care-i cântă mereu epopeia neamului nostru. [...] Iata în fața noastră, rostea P.S. Vasile, vicarul Mitropoliei, dezvălit chipul tânăr al poetului în frumusețe desăvârșită. Aproape așa va fi fost, când mânat de destinul său, a călcat, poate, cu picioarele și glia pe care i se înalță acest monument, pe vremea când cutreera țările, ca să soarbă în sine picătură cu picătură frânturile sufletului românesc.*

²⁸ *Desvelirea bustului lui Mihail Eminescu*, în *Telegraful Român*, an LXXXVI, nr. 41, 9 octombrie 1938, Sibiu, p. 1.

Atâta putea face atunci. Peste hotarele afurisite ce împărțeau trupul neamului, să construiască din frânturi un suflet mare, cu respirație largă dela Nistru pan' la Tisa, din Hotin și pan' la Mare, din care să plângă jalea și răzvrătirea împotriva unei sorți maștere și să izbucnească ca un vulcan dorul după vitejia străbună, așa cum înșiră aceste simțiri pe firul aurit al poeziei, în nemuritoarea-i Doină.

Atâta putea face atunci. Să calce cu voinicie pe toate plaiurile românești și pretutindena din florile literaturii populare să culeagă mierea graiului nostru, din care să-și plămădească limba poetică ne mai auzită și neajunsă (...). Că în viața pământească n'a fost fericit, că a trăit în sărăcie, că a fost nedreptățit de contemporani, că s-a stins în plină bărbăție de o moarte dureros de dramatică, pe noi cei de astăzi ne întristează, dar nu prea are mare importanță (...).

Important de reținut pentru noi cei de astăzi și de mâine este că acest neasemănat geniu a sintetizat în opera sa poetică, în scrierile sale literare și politice, toată gândirea, toată simțirea și aspirațiile românești, înnobilându-le, sublimându-le, înveșnicindu-le (...).

Eminescu e un rar fenomen omenesc. E luceafărul geniului poetic al neamului nostru, ale cărui raze sclipitoare vor luci peste veacuri sensibilității sufletului românesc”²⁹.

Răsfoind presa vremii...

Primarul orașului, dr. Sever Pop, a primit bustul sub ocrotirea orașului și a mulțumit celor ce s-au străduit să-l ridice: „A fost o frumoasă serbare

²⁹ *Idem*

*națională, organizată cu grije și demnitate pentru care inițiatorii ei merită toată lauda și recunoștința sibienilor*³⁰

Ion Munteanu, în articolul *Bustul lui Eminescu de Sub Arini*³¹, consemnează bucuria dezvelirii bustului în contextul politic european tensionat de atunci: „După atâtea zile de încordare, în care și noi ca și întreaga lume am fost țintuiți sub amenințarea izbucnirii unui războiu, Sibiuul se ridică pe aripele poeziei, și din dragoste pentru cântec, pentru gândire și simțăminte alese, cinstește pe cea mai strălucită încarnație a geniului românesc”.

În același ziar, pe aceeași pagină, învățătorul Ion Tatu publică articolul *M. Eminescu, printre învățători*³²: „cel mai luminat creier românesc n'a cerut loc de ministru, nici de parlamentar, nici de profesor universitar, ci a primit să fie între învățători. Ne-a iubit, ne-a înțeles, ne-a sfătuit, a lucrat cu noi, a primit lovituri nedrepte, a fost desconsiderat, a murit fără decorații, a fost îngropat fără funeralii naționale.

A fost atât de mare pentru vremea lui și totuși s'a coborât atât de aproape de sufletul nației prin învățătorii lui.

Cuvine-se deci ca la desvelirea bustului marelui Eminescu în Sibiu pe unde a trecut cu priviri inspirate de adolescent, învățătorii județului să vină cu inima setoasă de a se da o rectificare târzie, acelaia ce în tinerețe ne-a fost călăuză și tovarăș, iar azi luceafărul unui neam ce i-a urmat cu hotărâre sfântul său testament, lărgindu-și țara în hotarele Doinei sale dela Nistru până la Tisa”, scrie autorul.

³⁰ *Informații*, Foia Poporului, an 46, nr. 41, duminică, 9 octombrie 1938, p. 3.

³¹ Ion Munteanu, *Bustul lui Eminescu de Sub Arini*, în *Acțiunea*, an IV, nr. 255, Sibiu, duminică, 2 octombrie, 1938, p. 1.

³² Ion Tatu, *M. Eminescu printre învățători*, în *Idem*.

*

Să ne întoarcem la Mihai Eminescu prin Octavian Goga, autorul apelului, în numele Asociațiunii, pentru busturile lui Eminescu și Barițiu din anul 1911. Argumentația din apel e amplificată în cuvântul omagial pe care l-a rostit la dezvelirea bustului lui Eminescu la Sânnicolaul Mare în anul 1925.

„Cea mai curată sărbătoare se desfășoară astăzi sub ochii noștri. Pentru întâia oară într-un petec de pământ românesc dezrobot, cade vâlul de pe chipul de bronz al lui Eminescu. În zilele noastre de preocupări materiale, când după sângele scurs în tranșee o sete de viață păgână alungă cugetele din sferele abstracțiunii, d-voastră, un colț de popor din Banat, v-ați ridicat pe aripile poeziei. Când alții aleargă după zgomotul zarafilelor, d-voastră vă cereți în tăcere unui templu, când alții se lasă risipiți de valul bucuriilor deșerte, d-voastră zidiți un altar. [...] De aceea ați avut o intuiție fericită când vi l-ați decretat ca paznic suprem al sufletelor voastre și l-ați turnat în bronz. În vremea asta de plămădeală, când țara e înconjurată de frământări vulcanice, când dușmăni văzute și nevăzute se plimbă sub ochii noștri, alături de învălmășeala atâtor nepricepuți, când piroane străine ni se bat în carne și mulți venetici se împart încă pe cămașa acestui biet popor, d-voastră adunați-vă la poalele acestui monument și primiți sfatul din îndrumările lui.

Eminescu vă va răsplăti. Din el vă veți împărtăși cu acea dragoste de țară care e temelie tuturor căminurilor bine așezate. Veți avea de la el poruncile de toate zilele, veți ști cum să afirmați existența voastră de avangardă a românismului. O graniță se păzește sau cu un corp de armată,

sau cu statuia unui poet legată de inimile tuturor. Ați ales pe cea mai tare, ați ales pe poet, cum v-au povățuit impulsurile firii unui popor de artiști”³³.

Ziua Culturii Naționale

Să facem un arc peste timp și iată-ne ajunși în ianuarie 2011 când prin lege³⁴ ziua de naștere a poetului Mihai Eminescu, 15 ianuarie, a fost decretată Ziua Culturii Naționale, așa cum spaniolii își leagă Ziua Culturii Naționale de Miguel de Cervantes, portughezii de poetul Louis de Camoes, italienii de Dante, iar moldovenii, într-o sincronie fericită cu noi, l-au ales tot pe Mihai Eminescu.

Încheiem această conferință cu cuvintele istoricului Ion Lupaș, rostite în Sala festivă a Asociațiunii din Sibiu, la dezvelirea monumentului lui George Barițiu, în ziua de 30 septembrie 1912, în curtea primei Școli de fete cu internat în limba română din Transilvania: *„Astfel de monumente sunt menite a trezi conștiința și a înălța demnitatea națională a poporului român. [Ele înseamnă] și îndeplinirea unei datorinți față de noi înșine, față de problema educației naționale a generației actuale și a celor viitoare [...] se mai știe ce influență morală binefăcătoare exercită exemplele de vrednicie ale înaintașilor asupra urmașilor înțelegători. De aceea s-a zis și s-a repetat de atâtea ori, că istoria este morala care instruează prin exemple”³⁵:*

Pantheonul neamului românesc rămâne deschis!

³³ Octavian Goga, *Un monument lui Eminescu. Cuvinte rostite la inaugurarea monumentului de la Sînnicolaul Mare - 1925*, apud Gheorghe Crăciun, *Eminescu, un veac de nemurire*, vol. II, Editura Minerva, București, 1991, p. 412-413.

³⁴ Legea 238/2010, publicată în Monitorul Oficial nr. 831 din 13 decembrie 2010.

³⁵ Ioan Lupaș, *op. cit.*, 2008, p. 2.

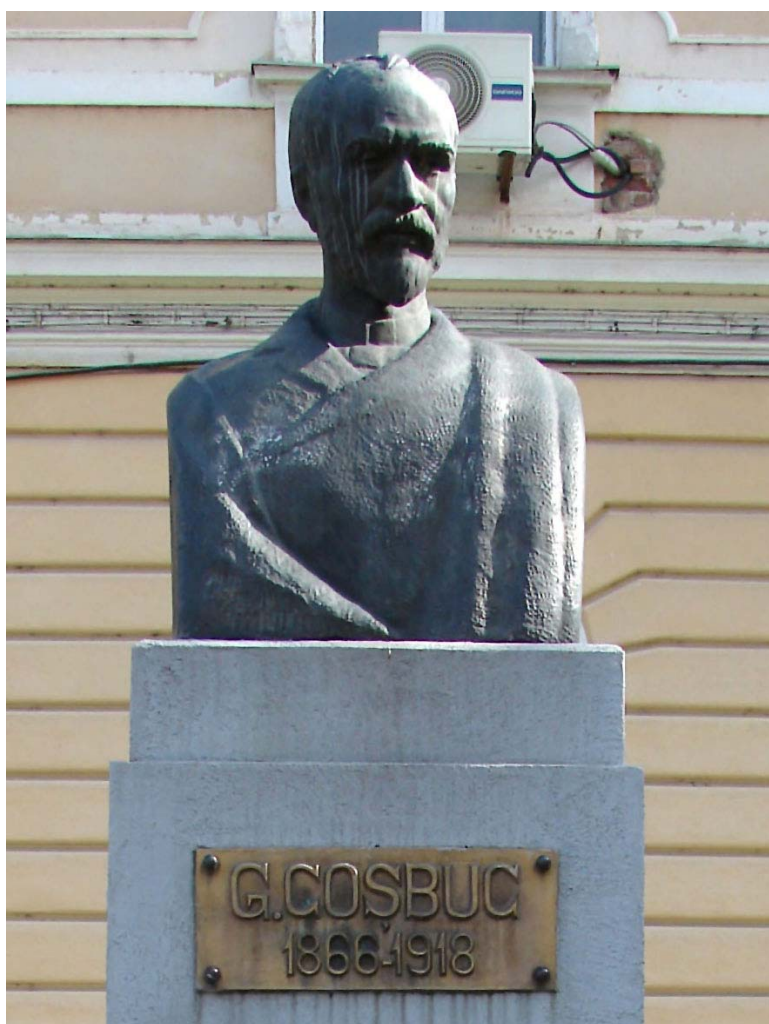
Ilustrații

*Monumentul lui George Barițiu,
Parcul ASTRA, Sibiu
Foto: Ioana Butnaru*

***Bustul lui Mihai Eminescu,
Parcul Sub Arini, Sibiu
Foto: Ioana Butnaru***

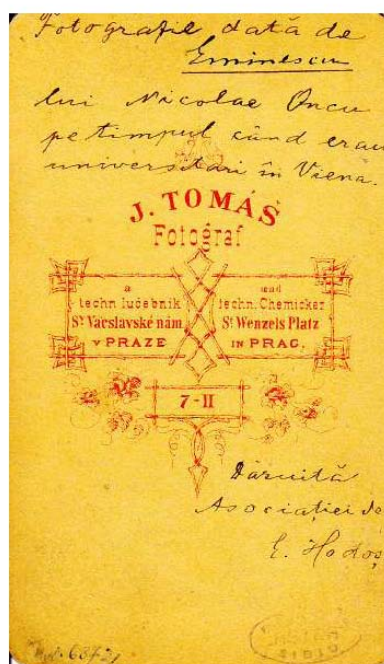
*Bustul lui George Coșbuc
Bulevardul Victoriei, Sibiu
Foto: Ioana Butnaru*

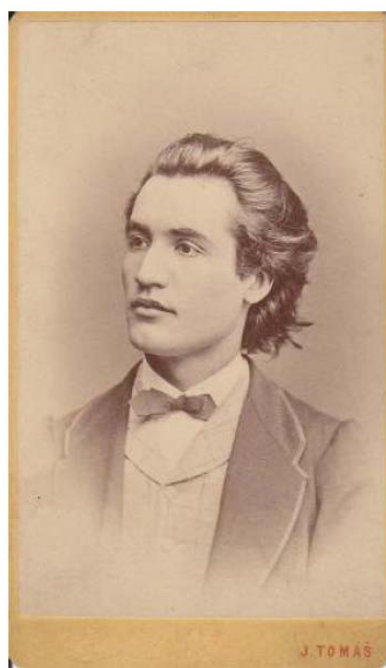
Mausoleul lui Șaguna. Rășinari
Foto: Ioana Butnaru

Mausoleul lui Șaguna. Rășinari
Foto: Ioana Butnaru

15 IANUARIE - ZIUA CULTURII NAȚIONALE

Carte poștală ilustrată, editată de Asociațiunea ASTRA, prilejuită de decretarea Zilei Culturii Naționale, la 15 Ianuarie 2011